

λωπισμῶν, ἀλλὰ διετήρησε τὴν μεγαλοπρέπειαν. Ἀπώλεσε μὲν τὰ μάρμαρα, τὸν ἱάσπιν, τὸν πόρφυρον, τὸν ἀλάστρον καὶ τὸν δρείχαλκον· φέρει ὅμως τὸν θόλον, τὸ περιστύλιον, καὶ τοὺς κίονας.

Ὅποιον περιστύλιον! τὰ βλέμματά σου προσηλοῦνται ἐπὶ τῶν κορινθιακῶν κίωνων, ὅπου στηρίζεται ἡ ζωφόρος τοῦ ἀθανάτου τούτου μνημείου.

Οἱ κίονες οὗτοι διαπρέπουσι κατὰ τὴν τελειότητα τῶν ἀναλογιῶν, τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἐργασίας, καὶ τὴν διάρκειαν εἰκοσιν αἰώνων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους φαίνονται περιβεβλημένοι.

Ὁ ὀρθαλμὸς δὲν ἀπαυδᾷ ἀνατρέχων μετ' αὐτῶν εἰς τὸν ἀέρα, καὶ καταβιβάζων δι' αὐτῶν μέχρι τοῦ ἐδάφους· ἔχουσι τῶντι μαγευτικὴν τινὰ χάριν, κομψότητα ἀναστήματος, εὐγενὴ ἀνδρομήν καὶ κιονόκρανον μεγαλοπρεπές, περίεξ τοῦ ὁποίου ὡς στέφανον περιπλέκει τὰ ἀπλά φύλλα τῆς ἡ λευκάκανθα· ὁ στέφανος δ' οὗτος, ὡς ὁ τῶν βασιλείων, σεβασμίαν κατακοσμῶν κεφαλὴν συγκρύπτει τὸ ἄπειρον βάρος, τὸ ὁποῖον ἐπ' αὐτῆς ἐπίκειται.

Πόσον ἡ ἀρχιτεκτονικὴ φαίνεται ἀξία τῶν καλῶν τεχνῶν, ὅταν δημιουργῇ τοιαῦτα ἀριστουργήματα! Διότι προσφέρει ὡς μουσικὴν τινὰ συμφωνίαν εἰς τὴν ὄρασιν· τῷ ὄντι ἡ εὐκρίνεια τῶν σχημάτων ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν λαμπρότητα τῶν ἤχων, ἥτις τέρπει τὴν ἀκοήν.

Παρατηρῶν μετὰ πόσης οἰκονομικῆς εὐλαθείας ἐκαλλωπίσθη τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ἐπληροφορήθη ὅτι οἱ σύμμετροι καλλωπισμοὶ ἐκρίνοντο καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατάλληλοι.

Δὲν παύω φανταζόμενος τὸ εὐπρεπέστατον ἐκεῖνο περιστύλιον! Πᾶσαι αἱ πέτραι αὐταὶ ἦσαν εἰς τὰ λατομεῖα, ἔπειτα ἀπεκόπησαν, ἀνελκύσθησαν εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ ἐξέριφθησαν κατὰ γῆς· μετὰ ταῦτα δὲ ἐξέστησαν καὶ τὰς πατῶ διαβάνων· ἀλλ' ἐπελθὼν ὁ εὐρύς· νοὺς σμιλεῖται καὶ συναρμολογεῖ αὐτὰς χαριέντως καὶ εὐθὺς ἀναπηδῶσιν εἰς τὸν ἀέρα· ἡ δὲ ὄρατίς μου, καθὼς καὶ ἡ ψυχὴ, τότε μένει ἐκθαμβος ἔμπροσθεν αὐτῶν, συγκινουμένη ὑπὸ ἡδονῆς ἐνταυτῷ καὶ ἐκστάσεως.

Οὕτω δὲ πράττει καὶ ἡ μουσικὴ· διότι ἐκ πάντων τῶν μεμονωμένων ἤχων καὶ φθόγγων τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς συγκροτεῖ τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα καὶ λιγυρώτατα μέλη, τὰ ὁποῖα ψάλλει ἡ καρδιά διὰ τῆς φωνῆς, ἐξακολουθεῖ δὲ ἔπειτα ψάλλουσα καὶ μετ' αὐτήν.

Δὲν δυσταρεστοῦμαι διὰ τὴν ἑλλειψιν τῶν μαρμάρων τοῦ ἐξαιτίου κτιρίου τούτου· ἐπεὶ δὲ ὁ ζωφερός· χρωματισμὸς τῆς πολυχρονιότητος, τὸν ὁποῖον ἤδη φέρει, φαίνεται ἀντάξιός τῆς λαμπρότητος τῶν μαρμάρων, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἡτρεπίζεται.

Συγχωροῦμεν εἰς τὸν χρόνον ὅτι ἀνεπισθῆτως ὁ σημεῖρα ἀραιρεῖ μέρος τι τῆς ἐπιφανείας τῶν κίωνων τούτων, ἐπεὶ δὲ τὸ ἀναπληροῖ διὰ τῶν ἐτῶν. Τὶ μεγαλοπρεπέστερον παρὰ τὴν διάρκειαν καὶ τὴν αἰδιότητα!

Ἐρ' ὅσον εἰσχωρῶ εἰς τὸν ναόν, ἡ φαντασία μου προκασιθίνεται μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν παρουσίαν τῶν θεῶν· ἀλλ' ἐμβάνων δὲν τοὺς εὐρίσκω πλέον· τὸ πάνθεν ὑπάρχει ἐρμῆον! οἱ θεοὶ ἔφυγον!

Ὅποια μεταβολὴ εἰς τὸν τόπον τοῦτον! Ὅπου· πάλαι ἐλατρεῖτο ἡ Ἀρροδίτη, πρόσκυνεῖται νῦν παρθένος Μαρία! ὁ δὲ ἐσταυρωμένος θεὸς ἀντικατέστησε τὸν κεραυνοβόλον Δία.

Ἀλλὰ πῶς ἐλεύκαναν τοῦ Πανθέου τὸν θόλον! ἡ χροιά αὐτὴ τὸ προσεγγίζει εἰς τὴν γῆν! Θεωρῶ δὲ ὅσον μεγαλητέρας ἀπειροκαλίας· σημείον τὸ λευκαίνειν αὐτὰ παρὰ τὸ μελαίνειν νέα κτίρια.

Εἰς ἄλλους παραλείπω τὴν φροντίδα τῆς ἀπεριμήτρου τῶν μαρμάρων, τοῦ πορφύρου, τοῦ σιενίτι καὶ τῶν λοιπῶν καλλωπίζοντων ἄλλοτε τὰ ἐνδον τῶν Πανθέου· ἐπεὶ δὲ περιέχει πολυτιμότερον ἄλλον τῶν σαυρὸν, τὰ ὅσα τοῦ Ῥαφαήλ.

Ὁ Κάρλος Μαρτίος ἀνύψωσε μαυσωλεῖον πρὸς τιμὴν τοῦ Ῥαφαήλ ὅπου ὁ Ἀγρίππας ἤθελεν ἀνεγερῆσαι ἱεῶς δωμὸν.

Ἀπέθανε δὲ ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ τῷ 1520 ἐτῶν.

(Ἐπιστολὴ Β').

Ἐκ Ῥώμης.

Χθὲς ἐρωτάζετο ἐνταῦθα ὁ ἅγιος Λουδοβίκος ὁ σούιτης, ἐορτὴ μεγάλη καὶ δημοτελής εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου.

Παρακολουθῶν τὸ πλῆθος ἀπῆλθον νὰ ἀκούσω τὸ μελοδράμα τοῦ ἐσπερινοῦ, νὰ ἰδῶ δὲ καὶ τὴν τοχυσίαν τοῦ ἀσπαζμοῦ τῆς Θεοτόκου.

Μὴ θαυμάσης τὰς φράσεις μου ταύτας· διαπραγματικῶς ἅπαντα ἡ ἀκολουθία ἐκτελεῖται διὰ μουσικῆς. Περιπατοῦσι, συνδιαλέγονται, γελῶσι καὶ συζητοῦσι οἱ ἄνθρωποι πλησίον τῆς ὀρχήστρας!

Κατὰ πᾶσαν σχεδὸν ἡμέραν τοῦ ἔτους βλέπειν δύο, ἢ καὶ τρία τοιαῦτα θεάματα ὁμοίως συγχυζόμενοι.

Μετὰ τὸν ἐσπερινὸν φέρονται οἱ χριστιανοὶ ἐκκλησιῶν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἱππηλασίας (corso) διὰ δροσιθῆναι μὲ παγωτὰ, ἢ νὰ συνδειπνήσωσιν ἐν τινος καπηλείῳ μετὰ γυναικῶν, ἢ νὰ παρασταθῇ εἰς πυροτεχνήματα καὶ εἰς χορὸν προσφερόμενον ἐν τινος εὐλαβοῦς τῆς ἐνορίας. Πάντες οἱ φίλοι τοῦ ἀσπασμοῦ ῥωτίζουσιν ἐξωτερικῶς τὰς οἰκίας των.

Ἄν καὶ κατηργήθη τὸ τάγμα τῶν Ἱησουϊτῶν διετηρήθησαν ὅμως τὰ ἔθιμα τῶν ἐκκλησιῶν, εἶχον, καθὼς καὶ ἡ πολυτέλειά των.

Τὸ θυσιαστήριον ὑπάρχει ὅλον ἀργυροῦν τοῦ τεχνιτέως, κατακεκαλυμμένον δὲ ὑπὸ λυχνίων κυανοῦ λίθου.

Ἐμπροσθεν δὲ τοῦ θυσιαστηρίου τούτου ὁπῆ τις, δι' ἣς ἐξέριπτον ἐπὶ τῶν Ἱησουϊτῶν, καὶ ἐκείνοι δὲ ῥίπτουσιν οἱ εὐλαβεῖς ἐπιστολάς ἀπευθυνόμενὰς τὸν ἅγιον. Ζητοῦσι δὲ παρ' αὐτοῦ νὰ ὑποβάλῃ εἰς Θεὸν ταύτην, ἢ ἐκείνην τὴν ἱκεσίαν (τὴν ἀναφοράν) νὰ ὑπερασπισθῇ διὰ τῆς μεσιτείας του τὴν αἴτησιν.

Οἱ Ἱησουῖται ἔπεισαν τοὺς Ἰταλοὺς ὅτι ὁ Λουδοβίκος ἐδέχετο ἀσμένως τὸ βάρος τοῦτο καὶ εὐνοεῖτο τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὥστε σπανίως τὸν τύγχανεν.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἱησουῖται ἔτι σπανιώτερον ἀπέστ...